

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ «ΕΝΑ»
ΓΙΟΜΠΛΙΑΚΗΣ ΛΑΖΑΡΟΣ – ΠΕΤΡΟΜΕΛΙΔΗΣ ΒΑΣΙΛΗΣ
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΓΝΩΣΤΟ

Κείμενο: Πρωταγόρας, ενότητα 6^η, (324A – C)

A. Μετάφραση:

Να μεταφραστεί το απόσπασμα «Ἐνθα δὴ πᾶς ... ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ»

(Μονάδες 10)

B. Ερωτήσεις:

1. Ποιο επιχείρημα χρησιμοποιεί ο Πρωταγόρας σε αυτή την ενότητα και τι επιχειρεί να αποδείξει;

(Μονάδες 15)

2. «ἀποδέδεικται σοι, ὦ Σώκρατες, ἰκανῶς, ὥς γέ μοι φαίνεται»: Με βάση αυτή τη φράση του σοφιστή να αξιολογήσετε την αποδεικτική προσπάθεια του επιχειρήματός του.

(Μονάδες 15)

3. Σε ποια θέματα επικέντρωσε το ενδιαφέρον του ο Σωκράτης και σε τι διαφέρει η προσέγγισή του στα θέματα αυτά από την προσέγγιση των προγενέστερων φιλοσόφων και ιδίως των σοφιστών;

(Μονάδες 10)

4.α. Να γράψετε δύο ομόρριζες λέξεις της νέας ελληνικής απλές ή σύνθετες, για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: **λόγου,πραχθέν, θείη**

(Μονάδες 6)

β. Με ποιες λέξεις του κειμένου έχουν ετυμολογική συγγένεια οι παρακάτω λέξεις της νέας ελληνικής; **περιουσία, σχήμα, μυωπία, φάσμα**

(Μονάδες 4)

ΑΓΝΩΣΤΟ

Κείμενο

ὦ μακάριε, ῥητορικῶς γάρ με ἐπιχειρεῖς ἐλέγχειν, ὥσπερ οἱ ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἡγούμενοι ἐλέγχειν. καὶ γὰρ ἐκεῖ οἱ ἕτεροι τοὺς ἑτέρους δοκοῦσιν ἐλέγχειν, ἐπειδὴν τῶν λόγων ὧν ἂν λέγωσι μάρτυρας πολλοὺς παρέχονται καὶ εὐδοκίμους, ὁ δὲ τὰναντία λέγων ἕνα τινὰ παρέχεται ἢ μηδὲνα. οὗτος δὲ ὁ ἔλεγχος οὐδενὸς ἀξιὸς ἐστὶν πρὸς τὴν ἀλήθειαν" ἐνίστε γὰρ ἂν καὶ καταψευδομαρτυρηθεῖ τις ὑπὸ πολλῶν καὶ δοκούντων εἶναί τι. καὶ νῦν περὶ ὧν σὺ λέγεις ὀλίγου σοι πάντες συμφήσουσιν ταῦτ' Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ξένοι, ἐὰν βούλη κατ' ἐμοῦ μάρτυρας παρασχέσθαι ὡς οὐκ ἀληθῆ λέγω: μαρτυρήσουσί σοι, ἐὰν μὲν βούλη, Νικίας ὁ Νικηράτου καὶ οἱ ἀδελφοὶ μετ' αὐτοῦ, ὧν οἱ τρίποδες οἱ ἐφεξῆς ἐστῶτές εἰσιν ἐν τῷ Διονυσίῳ, ἐὰν δὲ βούλη, Ἀριστοκράτης ὁ Σκελλίου, οὗ αὖ ἐστὶν ἐν Πυθίου τοῦτο τὸ καλὸν ἀνάθημα, ἐὰν δὲ βούλη, ἡ Περικλέους ὄλη οἰκία ἢ ἄλλη συγγένεια ἦντινα ἂν βούλη τῶν ἐνθάδε ἐκλέξασθαι. ἀλλ' ἐγὼ σοι εἰς ὧν οὐχ ὁμολογῶ: οὐ γὰρ με σὺ ἀναγκάζεις, ἀλλὰ ψευδομάρτυρας πολλοὺς κατ' ἐμοῦ παρασχόμενος ἐπιχειρεῖς ἐκβάλλειν με ἐκ τῆς οὐσίας καὶ τοῦ ἀληθοῦς.

Πλάτωνος Γοργίας 471e-472b

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφραστεί το παραπάνω κείμενο.

(Μονάδες 20)

2. α) Να αναγνωρισθούν συντακτικά και να αναλυθούν σε προτάσεις οι μετοχές: λέγων, παρασχόμενος

(Μονάδες 3)

β) Να αναγνωρισθεί συντακτικά η πρόταση του κειμένου που εισάγεται με το σύνδεσμο «ἐπειδὴν».

(Μονάδες 2)

3. Να αναγνωρισθούν συντακτικά οι όροι: οὐδενός, παρασχέσθαι, ἀληθῆ, ὁ Νικηράτου, οὗ.

(Μονάδες 5)

4. Να γραφούν οι ζητούμενοι ρηματικοί τύποι:

ἡγούμενοι: το β' ενικό πρόσωπο οριστικής αορίστου

ἐλέγχειν: β' ενικό πρόσωπο ευκτικής αορίστου (και τους δύο τύπους)

λέγωσι: το ίδιο πρόσωπο σε ευκτική αορίστου β'

καταψευδομαρτυρηθείη: οι άλλες εγκλίσεις του ίδιου χρόνου στο ίδιο πρόσωπο

παρασχόμενος: το β' ενικό πρόσωπο προστακτικής του ίδιου χρόνου και της ίδιας φωνής

ἐκβάλλειν: τα απαρέμφατα ενεστώτα και αορίστου β' στη μέση φωνή

(Μονάδες 5)

5. Να γραφούν οι ζητούμενοι τύποι:

ἡγούμενοι: αιτιατική ενικού της μετοχής αορίστου θηλυκού γένους

ῶν: αιτιατική ενικού του ίδιου γένους

παρέχονται: δοτική πληθυντικού της μετοχής μέλλοντα του αρσενικού γένους

ἕνα: δοτική ενικού

ἀληθῆ: γενική ενικού του ίδιου γένους

τρίποδες: αιτιατική ενικού

ἔστωτες: δοτική πληθυντικού

ἦντινα: γενική ενικού του αρσενικού γένους

ῶν: αιτιατική ενικού του ίδιου γένους

(Μονάδες 5)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΓΝΩΣΤΟ

A. Μετάφραση:

Τότε λοιπόν ο καθένας θυμώνει με τον καθένα και τον συμβουλεύει, επειδή μπορεί κατά τη γνώμη του ολοφάνερα να αποκτηθεί (η αρετή) με επιμέλεια και μάθηση. Διότι εάν θέλεις να καταλάβεις Σωκράτη το να τιμωρεί κανείς αυτούς που αδικούν ποια δύναμη τέλος πάντων έχει, αυτό το ίδιο θα σε διδάξει ότι οι άνθρωποι βέβαια θεωρούν ότι η αρετή μπορεί να αποκτηθεί. Διότι κανείς δεν τιμωρεί αυτούς που διαπράττουν αδικία έχοντας στραμμένη την προσοχή του σε αυτό και εξαιτίας αυτού, ότι δηλαδή αδίκησε, εκτός εάν τιμωρεί απερίσκεπτα όπως ακριβώς το θηρίο· αυτός όμως που επιχειρεί με περίσκεψη να τιμωρήσει δεν τιμωρεί εξαιτίας αδικήματος που διαπράχτηκε στο παρελθόν –διότι δε θα μπορούσε να κάνει αυτό που πραγματικά έγινε να μην είχε γίνει- αλλά για να αποτρέψει μελλοντικό, για να μην αδικήσει πάλι ούτε αυτός ο ίδιος ούτε άλλος που είδε πως αυτός τιμωρήθηκε. Και επειδή έχει αυτή τη σκέψη θεωρεί ότι η αρετή είναι θέμα παιδείας· τιμωρεί

επομένως για αποτροπή (μελλοντικής άδικης πράξης). Αυτή λοιπόν τη γνώμη έχουν όλοι όσοι τιμωρούν και ιδιωτικά και δημόσια.

B. Ερωτήσεις:

1. Ο Πρωταγόρας στην προσπάθειά του να αντικρούσει τις αντιρρήσεις του Σωκράτη για το «μη διδακτό» της αρετής, κάνει χρήση διάφορων επιχειρημάτων. Συγκεκριμένα απαντά στο πρώτο επιχειρήμα του Σωκράτη σύμφωνα με το οποίο μετά τη γενική παραδοχή ότι οι Αθηναίοι είναι σοφοί αναφέρεται στη στάση που τηρούν στην εκκλησία του δήμου όπου καλούν μόνο τους ειδικούς να συμβουλευθούν για ζητήματα τεχνικά, ενώ για θέματα καλής διοίκησης της πόλης δέχονται κάθε πολίτης να καταθέτει τη γνώμη του, χωρίς προηγουμένως να του γίνει διδασκαλία.

Ο Πρωταγόρας αφού επιχειρήσει να εξηγήσει μέσα από το μύθο γιατί οι Αθηναίοι στις πολιτικές υποθέσεις δέχονται τη γνώμη όλων των πολιτών, θα ενισχύσει την αποδεικτική του προσπάθεια για το «διδακτό» της αρετής χρησιμοποιώντας στοιχεία από τον ιδιωτικό και δημόσιο βίο των Αθηναίων. Έχει ήδη αναφέρει ότι οι Αθηναίοι ανέχονται και λυπούνται τα θύματα της τύχης και της φύσης (φυσικά ελαττώματα), ενώ σε θέματα πολιτικής αρετής θυμώνουν με εκείνους που δεν έχουν τις αρετές που αποκτώνται με επιμέλεια και άσκηση (επίκτητα ελαττώματα)

Στη συγκεκριμένη ενότητα δίνει ένα ακόμη επιχειρήμα που αποδεικνύει ότι η αρετή μπορεί να αποκτηθεί με επιμέλεια και άσκηση. Είναι ο λόγος για τον οποίο τιμωρούν οι άνθρωποι. Στο σημείο αυτό ο Πρωταγόρας αναφέρεται στην παιδευτική αξία της ποινής, στον παιδαγωγικό σκοπό της ποινής. Σύμφωνα με τον Πρωταγόρα, όλοι τιμωρούν αυτόν που διέπραξε ένα αδίκημα, όχι για το αδίκημα που διέπραξε στο παρελθόν, γιατί είναι μία πράξη που δεν είναι δυνατό να ανακληθεί, αλλά για να αποτραπεί μελλοντικό αδίκημα (ό δε μετά λόγου ἐπιχειρῶν κολάζειν οὐ τοῦ παρεληλυθότος ἔνεκα ἀδικήματος τιμωρεῖται – οὐ γὰρ ἂν τό γε πραχθὲν ἀγένητον θεῖη – ἀλλὰ τοῦ μέλλοντος χάριν - ἀποτροπῆς γοῦν ἔνεκα κολάζει). Επομένως η τιμωρία δεν είναι μέσο αντεκδίκησης για αυτόν που αδικήσε, αλλά τρόπος σωφρονισμού για τον ίδιο που διέπραξε το αδίκημα και παραδειγματισμού των άλλων που αποθαρρύνονται βλέποντας την τιμωρία του δράστη (ἵνα μὴ αὖθις ἀδικήσῃ μήτε αὐτὸς οὗτος μήτε ἄλλος ὁ τοῦτον ἰδὼν κολασθέντα). Μέσα από αυτό το επιχειρήμα λοιπόν ο Πρωταγόρας επιχειρεί να αποδείξει ότι τόσο οι άλλοι άνθρωποι όσο και οι Αθηναίοι χρησιμοποιούν την τιμωρία σαν σωφρονιστικό μέσο. Άρα η στάση των Αθηναίων στην επιβολή των ποινών αποτελεί απόδειξη ότι η αρετή μπορεί να διδαχτεί, διότι αν δεν διδάσκονταν, δεν θα είχαν κανένα λόγο να τιμωρούν αυτούς που αδικούν, από τη στιγμή που δεν θα ήταν δυνατόν να σωφρονιστούν και θα ήταν άδικοι από τη φύση τους.

2. Στο σημείο αυτό ο Πρωταγόρας δηλώνει με έμφαση και αυταρέσκεια ότι απέδειξε ικανοποιητικά ότι η αρετή μπορεί να διδαχτεί. Αυτό το σημείο μάλιστα συμπίπτει με την ολοκλήρωση του πρώτου μέρους της αποδεικτικής του προσπάθειας. Έχει ήδη αναφερθεί μέσα από το μύθο στην «αιδώ» και τη «δίκη» ως προϋποθέσεις για την ύπαρξη οργανωμένων πόλεων, ομαλής κοινωνικής συμβίωσης και συνδετικού δεσμού των ανθρώπων, για να κάνει έπειτα αναφορά στην κοινωνική και πολιτιστική πραγματικότητα της Αθήνας με τα επιχειρήματα που αφορούν τη στάση των Αθηναίων απέναντι σε φυσικά και επίκτητα ελαττώματα καθώς και την παιδευτική αξία της ποινής.

Για πολλούς ωστόσο τα επιχειρήματα του Πρωταγόρα για το ότι η αρετή μπορεί να διδαχτεί δεν είναι πειστικά για τους εξής λόγους:

Α. Η βασική θέση που υποστηρίζει και επιχειρεί να αποδείξει είναι το «διδακτόν» της αρετής. Όμως το προσπαθεί με ένα ανορθόδοξο τρόπο χωρίς να ακολουθεί τη λογική πορεία, σύμφωνα με την οποία πρώτα θα αναλύσει σε βάθος την έννοια της αρετής και αφού δώσει τον ορισμό της έπειτα θα καταλήξει στο συμπέρασμα αν είναι διδακτή ή όχι.

Β. Καταφεύγει στο σόφισμα της «λήψεως του αιτουμένου», δηλαδή η πρόταση που πρέπει να αποδειχθεί, το ζητούμενο λειτουργεί παράλληλα και ως δεδομένο. Χρησιμοποιεί λοιπόν ως επιχείρημα το πραγματικό κατά την άποψή του γεγονός ότι οι Αθηναίοι θεωρούν ότι η αρετή είναι διδακτή (Αθηναίοι εἰσι τῶν ἡγουμένων παρασκευαστὸν εἶναι καὶ διδακτὸν ἀρετὴν), ενώ αυτό είναι που χρειάζεται απόδειξη.

Γ. Επίσης για άλλη μια φορά συναντάται το σόφισμα «λήψης του αιτουμένου» στη θέση του Πρωταγόρα για τον παιδαγωγικό χαρακτήρα της ποινής. Στο συγκεκριμένο χωρίο λαμβάνει ως δεδομένο ότι όποιος τιμωρεί με βάση τη λογική δεν αποσκοπεί στην αντεκδίκηση αυτού που διέπραξε το αδίκημα αλλά στο σωφρονισμό του ίδιου και στον παραδειγματισμό των άλλων. Οι άνθρωποι όμως ζούσαν σε μια εποχή που η ποινή ήταν μέσο καταστολής και η κοινωνική πραγματικότητα αποδείκνυε τον αντεκδικητικό και ανταποδοτικό χαρακτήρα της.

3. Η απάντηση βρίσκεται στην εισαγωγή του σχολικού βιβλίου, σελ. 36 «Έχει λεχθεί για τον Σωκράτη ... και όχι τα ηθικά φαινόμενα».

- 4.α. λογικός, παράλογος
απραξία, εισπράττω
νομοθέτης, συγκατάθεση
- β. ούσης, ἔχων, ἰδών, φαίνεται

ΑΓΝΩΣΤΟ

1. Θαυμάσιε άνθρωπε, επιχειρείς λοιπόν να με ελέγχεις ρητορικά, όπως ακριβώς αυτοί που νομίζουν ότι ελέγχουν στα δικαστήρια. Γιατί και εκεί η μία πλευρά νομίζει ότι ελέγχει την άλλη, όταν παρουσιάζει πολλούς και αξιόπιστους (σπουδαίους) μάρτυρες των λόγων τους οποίους τυχόν λένε, και (όταν) αυτός που λέει τα αντίθετα παρέχει έναν ή κανέναν (μάρτυρα). Αυτός ο έλεγχος δεν αξίζει τίποτα για την αλήθεια" γιατί μερικές φορές μπορεί να ψευδομαρτυρήσουν πολλοί και σπουδαίοι (πολλοί που θεωρούνται ότι είναι κάτι) εναντίον κάποιου. Και τώρα σχετικά με αυτά που λες εσύ σχεδόν όλοι οι Αθηναίοι και οι ξένοι θα συμφωνήσουν μαζί σου στα ίδια, αν θέλεις να παρουσιάσεις μάρτυρες εναντίον μου ότι δήθεν δεν λέω την αλήθεια. Θα μαρτυρήσουν για σένα, αν θέλεις, ο Νικίας ο γιος του Νικηράτου και οι αδελφοί (του) μαζί με αυτόν, των οποίων οι τρίποδες έχουν στηθεί στη σειρά στο Διονυσιακό θέατρο, και αν θέλεις, ο Αριστοκράτης ο γιος του Σκελλίου, του οποίου πάλι είναι το ωραίο αυτό αφιέρωμα στο (ναό) του Πυθίου, και αν θες, ολόκληρη οικογένεια του Περικλή ή άλλη οικογένεια την οποία τυχόν θελήσεις να επιλέξεις από αυτές (που βρίσκονται) εδώ. Αλλά εγώ αν και είμαι ένας δεν συμφωνώ μαζί σου" γιατί εσύ δεν με αναγκάζεις αλλά αφού παρουσιάσεις πολλούς ψευδομάρτυρες εναντίον μου επιχειρείς να με απομακρύνεις από την παρουσία και την αλήθεια.

2. α) - λέγων: επιθετική μετοχή σε θέση υποκειμένου στο ρήμα της πρότασης «παρέχεται». Αναλύεται στην αναφορική πρόταση « στις τάναντία λέγει»

- παρασχόμενος: επιρρηματική χρονική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος «σύ». Δηλώνει το προτερόχρονο σε σχέση με το ρήμα της πρότασης το οποίο και προσδιορίζει επιρρηματικά. Αναλύεται στη χρονική πρόταση « πεί παρέσχου ψευδομάρτυρας πολλούς κατ' έμοῦ»

β) έπειδάν τῶν λόγων (...) μάρτυρας πολλούς παρέχωνται καί εὐδοκίμους: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική - υποθετική πρόταση. Εισάγεται με τον χρονικοῦποθετικό σύνδεσμο «έπειδάν» κι εκφέρεται με υποτακτική. Με την κύρια πρόταση «καί γάρ εκεί οί έτεροι τούς έτέρους δοκοῦσιν έλέγχειν» σχηματίζει λαμβάνοντα υποθετικό λόγο που εκφράζει την αόριστη επανάληψη στο παρόν και το μέλλον [Υπόθεση: έπειδάν + υποτακτική (παρέχωνται), Απόδοση: οριστική μέλλοντα (δοκοῦσιν)]. Λειτουργεί επιπλέον ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου, προσδιορίζοντας το ρήμα της κύριας πρότασης.

3. - οὐδενός: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, γενικής της αξίας στο «ἀξίος».

- παρασχέσθαι: τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο ρήμα «βούλη».

- ἀληθῆ: σύστοιχο αντικείμενο στο ρήμα της πρότασης «λέγω» (λέγω ἀληθεῶς λόγους).

- ό Νικηράτου: ομοιόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, παράθεση στο υποκείμενο του ρήματος «Νικίας».

- οὐ: γενική κατηγορηματική κτητική στο υποκείμενο «τὸ ἀνάθημα» μέσω του συνδετικού ρήματος «έστιν».

4. ήγήσω, έλέγξαι / έλέγξειε(ν), εὔποιεν, κατεψευδομαρτυρήθη, καταψευδομαρτυρηθῆ, καταψευδομαρτυρηθήτω, παράσχου, εκβάλλεσθαι, εκβαλέσθαι.

5. ήγησαμένην, ν, παρεξομένοις / παρασχησομένοις, ένί, ἀληθο ς, τρίπουν / τρίποδα, έστῶσι, οῦτινος / του, ντα.

Επιμέλεια: Καπετάνου Εύη, Λεωνιδοπούλου Χριστίνα, Μαροκοβίτη Τζένη, Μπουζίκας Βαλάντης, Παπαδοπούλου Ιωάννα